

Q.K.
427
9

134
Pi
2093

HISTORIA ECCLESIAE
ORIENTALIS
RECENTIOR;

QUÆDAM EJUS CAPITA LÆTIORA.

ARGUMENTUM DISPUTATIONIS THEOLOGICÆ III.
COMPOSITUM AC PROPOSITUM

A

D. JO. HENR. CALLENBERGIO

THEOL. ET PHIL. PROF. PUBL. ORD.

EODEM PRÆSIDE

DIE 29 OCTOBR. MDCCCXXXII.

PUBLICE DISCEPTABIT

SAMUEL GODOFREDUS WOLTERS DORF

FRIDRICHSFELD, MESOMARCHICUS.

HALÆ,

EX OFFICINA GRUNERTIANA.

VIRO JUVENI,
R E S P O N D E N T I S
 AGENTI PARTES,
 S. P. D.
P R Æ S E S.

Bene de ecclesia Christiana merentium virorum soboles ut paternis vestigiis accurate insisteret, optandum sane esset; ita honorum fons, qui in illis ortus est, multis locis perennis foret, saltem diuturnus, quamdiu scilicet progenies ipsorum extaret. Sed longe aliud sepe fieri, vulgo constat; etiam de berorum filiis notum est proverbium, ex tristis natum experientia. Paterna equidem providentia, cura, operaque passim desicere deprehenditur; bonis viris, ut alia taceam, in temporis & curarum dispensatione circa id, quantum publicæ salutis debeant, quantumque suis, non raro hesitantibus ac labentibus: attamen prior in natis hæret culpa, qui genio indulgent, & ipsa, quæ in parentibus, majoribusve spectata sunt, meritorum, his ipsis quoque ea per modestiam non agnoscentibus, conscientia abutuntur ad inanem confidentiam, incuriam, insipientiam & reliquam vitiositatem. Hac manente calamitate, consultum omnino est, eos, quibus scholastica & academica juventutis institutio credita est, in utraque animum ad eos imprimis applicare, in quibus cum ingenii dexteritate ac theologiae ~~unius~~ vera pietas, quasi lumen aliquod, elucet; quamvis cateroqui nascendi fors tenuis sit, ut nulla parentum merita, nulla dignitates, opesque illos commendatiores reddant. Emimmerunt nostra ætate duumviri, sapientiæ istius & fidelitatis exempla nobis atque posteris, Godofredus VOCKERODT & Augustus Hermannus FRANCKIUS: ille in scholastica (*) rei administratione; hic in academica provincia, cui etiam scholastica Instituta, eaque amplissima, adstruxit. Sed præter eos, quibus amplior in dictis seminariis obtigit campus, ecclesiastes etiam, pro re nata, puerum, mediocris maxime ac infimæ conditionis, deligat, cupidum litterarum studii, aptum & probæ indolis; cui consilio, institutionis rudimentis, aliisque modis dux & adjutor sit ad doctrinæ curricula ingredienda & continuanda. Ita sua si degeneret proles, vel certe vero iudicio (inclinatiore ad errorem paterno sensus divini (**)) expers reperitur; Ecclesia tamen in parte ejus aliqua dabit filium, (***) suæ indolis, suæ fidei, suique laboris hæredem & propagatorem. Sermo mihi est de ecclesiaste, qui, spiritu sensuque Christi imbutus, non suæ rei studet, sed Christi, (*) adeoque bonum Ecclesie

(*) Conferri potest commentatio nostra: *Doctorem scholasticorum suscitator ex Vockerodiano exemplo.* (**) 2 Tim. III, 17. 2 Petr. I, 4, 3.

(***) 1 Timoth. I, 2, &c. 1 Cor. III, 17. Phil. II, 22, 20, 21. Tit. I, 4.

(*) Phil. II, 21.

domestico anteposit. Sin expectationem ejus adscitus etiam juvenis frustretur; fecit tamen, quod potuit. Nec metuendum est, tali defectu candidatorum multitudine ecclesiam obrutum iri. Ingens dignorum penuria quot peperit hucusque querelas, gemitus, suspiria! Utinam, quod FRANCIVS ille doctoribus academicis inculcavit, ecclesiastici quoque crebro perpenderent, & quantum ab ipsis praestari possit, efficerent sincere. Alibi jam aurea ejus commemoravi verba; sed nunquam, quavis data occasione, ea pigebit repetere, nec alios relegere tadebit. „Talem etiam, inquit, optaverimus academiarum (ecclesia) reformationem, „qua ipsi professores (ecclesiastice) sine ullo ad privatum commodum „respectu, (conjunctim spectati) sat multos, bona mente ac dotibus nature praeditos, eosque five pauperes five divites, ex auditorum „(scholasticorum puerorum) suorum numero .. eligant, in quos praecipuam insumant curam, quosque, ut felicioris profectus discipulos, „academicis (ecclesiasticis) laboribus (quodammodo) praeparent, &c. Hac „enim ratione quasi duplicem praestituri essent Deo ac magistratui „in munere, sibi demandato, fidelitatem. Primo enim per omnem „vitam verbis & factis aetatem praesentem ipsi juvarent; deinde prospicerent etiam, quantum in ipsis, posteritati, atque in discipulis .. „post fata quasi superstites essent futuri. Sic foret, ut non tantum „emendarentur academia, (caus ecclesiastici;) sed etiam in flore, quem „semel nacta (consequuti) essent, in annos venientes conservarentur. „Ita sine magno apparatu seminatae sua in sinu, quasi fovere possent „academiae (caus ecclesiastici;) quorum fructus ipsae (ipsi) quidem primae (primi) non immerito in sui conservationem perciperent, aliis „tamen (longe etiam distitis, ac integris quoque gentibus, christiana religionis prorsus adhuc expertibus) eos non denegarent. „ In domo Tua paterna, carissime AMICE, singulare quid Ecclesia nacta est: Virum, cuius „ejus doctrina & exemplo curatissime inservientem; ejus filios quatuor, caetuum quoque sacrorum doctores, atque in functione Patris imitatores studiosos; unum, a simili statione, in qua sancte se gessit, ad caelites avocatum; alterum, versantem in Oriente, ex quo ipsum, cum apparatu orientalis litteraturae, fructus reportaturum esse speramus, pie destinationi ejus, & sacro labori consentaneos, eoque aeternos: insuper duos ministerii sacri candidatos, quorum alter Tu es, perditecte juvenis. Eam biennio, quod apud nos exegisti, ostendisti indolem, tale ingenium, studiumque, illum scientiae profectum, ut spes sit, in TE quoque venerandi PATRIS, tam laudabili FRATRUM accedente exemplo, religiosam spectatum iri imitationem. Multa de vobis possem addere; sed locus & vestra id prohibet modestia. Plures, quin plurimas, CHRISTVS Ecclesiae suae det ecclesiastiarum familias, ita animatas! Scr. d. XXI. Octobr. c1810cccliiii.

CAPVT XXI.

Ab anno c̄lōccccclxxxvi. ad annum usque c̄lōlō.
Ecclesia gr̄ca; interna.

§. I.

NIPHO, patriarcha constantinopolitanus, macula alioquin infectus commissæ fraudis, vulgi et philosophorum, inter quos excelluit, errore piæ, e suggestu singulis diebus docuisse dicitur. Ejus tempore diem obiit SYMEON, primus pretio factorum patriarcharum, mercandæque sacra hujus præfecturæ auctor, sed bis quoque ab hac deturbatus, per emtricis emtorisque pecuniam aliis illam adipiscentibus: intestati opes, fere immensæ, cum multis vasis sacris, in ærarium regium abreptæ fuerunt.

§. II. DIONYSIVS post illum secundo patriarcha fuit. Et enim accusatorum calumnia se ab ecclesiæ præfectura depelli passus, successore, ob falsos testes subornatos, dejecto, recipere istam coactus est. Laudatur a paupertate voluntaria, jejuniis, precationibus religiosis, submisso de se sensu, erogationibus in egenos. Duobus annis, mensibusque sex in functione muneris recepti exactis, illa se denuo abdicauit, rediitque in monasterium.

§. III. ADRIANOPOLI *Mauerdimus*, quod a religione christiana deficere noluit, supplicio adfectus est; quod Ludouicus Tubero, pluribus enarrat: cuius verba apponimus.

§. IV. „Hic vir licet, ut accepi, publicanus aliquot annis
„ fuerit, atque haud satis honeste ingentes nactus opes, utpote
„ qui ne a fenore quidem sese continuerat, cum Turcis ejus fortunæ
„ inuidiæ simul et suspitioni esse cœpissent; productis falsis
„ testibus, contemta *Muhammedane* religionis, quod quidem apud
„ Turcas capitale habetur, accusatus est, atque in carcerem con-
„ jectus. Sed quia talem virum occidere inconsulto rege veritus est
I „ prætor

§. I. Hc. 33. Mal. 125. 127. 139. 140.

§. II. Hc. 34. Mal. 127. 141. 142.

§. III. In Libris undecim Commentariorum de rebus, quæ temporibus eius in illa Europæ parte, quam Pannonii et Turcæ, eorumque *Magaræ* incolunt, gestæ sunt, Erf. 1603. 155.

„prætor, ad quem hæc cognitio spectabat, quid facto opus esset,
 „consulit regem. Bazethes, alioqui rex iustissimus, diuitis rei,
 „ut quidam credidere, auro, religionis prætextu, potiri cu-
 „piens, mandat prætori, uti, re diligenter inquisita, si Mauerd-
 „dinus sceleris conuictus fuerit, lege in eum uteretur, ni, spre-
 „ta christiana religione, se sacris *mubammedanis* quamprimum ini-
 „tari pateretur; haud sane hac in re imitatus paternam pruden-
 „tiam. Ille enim, cognito *Mubammedi* astu ac religionis vanitate,
 „stultam ludibrio habuit superstitionem.

§. V. „Hoc nuntio accepto, prætor tribunal ascendit, at-
 „que strue lignorum ad terrorem circumstantium Christianorum
 „consueto majore composita, reum, sicut erat, catenis vinctum,
 „carcere educi, atque ad se attrahi iubet; silentioque per appa-
 „ritorem indicto, ita *fatus est*: Quam vellem, Mauerdine, in
 „aliena religione censenda, Turcarum mentem habuisses, no-
 „strumque morem esses imitatus, neque enim eo calamitatis nunc
 „devenisses, ut tibi aut contemptu ejus religionis, in qua natus
 „es, et jam consenuisti, aut morte acerbissima, turcaicis legibus
 „esset satisfaciendum. Nos enim Christum, quem vos Deum esse
 „affirmatis, in omni sermone appellare honorifice solemus; pœ-
 „na ei grauissima constituta, qui de Christo quicquam per con-
 „temptum obloqui, aut ullam vocem, eo indignam, proferre ausus
 „esset: nec sane immerito. Nam sicut illum, præter morem hu-
 „manæ naturæ, nullo genitali semine procreatum esse arbitramur,
 „ita omnes mortales antecessisse, nulli dubium est. Quum igitur
 „nos, extra vestra positi sacra, Christum tantum facimus; cur tu
 „adversus nostras leges in *Mubammedum* tam impie invehis ausus es?
 „qui quidem itidem Deo, ut putamus, acceptus, et in paucis
 „carus fuit: Turcasque perinde, ac vanæ superstitionis, ac stultitiæ
 „arguere non dubitasti; quum pro certo haberi debeat, *Mubamme-*
 „*dum* æque ac Moysen et Christum veritatem mortalibus nuntiasse;
 „immo, aliquanto ipsius Moysæ pariter et Christi ritu, licet ex
 „vtroque dogmate *Mubammedus* suam religionem composuerit,
 „Deum iussisse, *mubammedanis* legibus humanum genus deinceps
 „teneri oportere. Quemadmodum enim prioris testamenti tabu-
 „læ, conditis posterioribus, irritæ sunt; ita et mos superiorum,
 „ubi

„ ubi nova successerit lex, tollatur, necesse est. Nam si regibus
 „ antiquas leges, recentioribus inductis, abrogare licitum esse
 „ arbitramur: multo magis id Deo licere credendum est: utpote
 „ in cuius potestate ipsos reges esse constat. Atque idcirco im-
 „ pietate tua eam nobis necessitatem imposuisti, ut te, jam senem
 „ virum, nec fortunis, nec dignitate contemnendum, aut ad no-
 „ vam religionem suscipiendam cogere; aut, si nostris sacris ini-
 „ tiari nolueris, in te turcaicis legibus animadverterem. Nam
 „ ex his duobus tibi alterutrum est subeundum. Est enim *mubam-*
 „ *medanis* legibus cautum, ne rationibus, sed vi et gladio, in de-
 „ fendenda religione utamur.

§. VI. „ Ad ea Maverdinus, salute fere omnino desperata,
 „ et ob id elatiore animo, ita respondit: Si tantummodo de reli-
 „ gione vestra a me, ut objicitis, violata, mihi esset causa dicenda,
 „ haud omnino salutis meae diffiderem: fretus, non minus regii
 „ pratoris aequitate, quam mea ipsius innocentia; propterea,
 „ quod meis moribus, et vita praeterita facile illud crimen revin-
 „ cerem, quod scilicet subornatis testibus, et his hominibus,
 „ qui semper famosi et corruptissimi habitus sunt, suffultum est.
 „ Etenim, si, dum juvenis, ut sit, incautior essem, de me
 „ nihil tale unquam auditum est, haud consentaneum est, a me,
 „ jam senem, id esse admissum, atque eo, qui neque leges vestras
 „ ignorat, et his auctus est fortunis; quae quidem vel ferociores
 „ aetate timidos ac cautos possunt efficere. Quare velim et te,
 „ prator, qui hoc in magistratu regis fungeris munere, et regem
 „ ipsum rogatos esse, ne quid gravius in me, innoxium atque
 „ objecti criminis omnino expertem, inconsulte statuatis. Ad glo-
 „ riam enim tanti regis pertinet, sprete perditorum hominum ca-
 „ lumnia, innocentis vitam conservare, atque in hoc parentis sui
 „ prudentissimi regis, mores imitari: qui sane, cum propter cae-
 „ teras ejus virtutes, tum propter hoc maxime laudibus effertur,
 „ quod nunquam ullis testibus in caput cujusquam suae ditionis ho-
 „ minis credendum esse censebat, cuius maxime spectata esset in-
 „ tegeritas; propterea quod falsi testes, cujus quidem generis ho-
 „ minibus haec corruptissima aetas maxime abundat, facile pretio
 „ parari possunt. Num credis, prudentissime prator, accusato-

„rem meum hos difficulter invenisse, qui nullo periurii resp. Au
 „in meum restantur caput? certe parvo conducti sunt pretio: et,
 „si verum audire vis, ipsi sese accusatori ultro obtulerunt; dum
 „vel minimam utilitatem majoris faciunt, quam hominis vitam.
 „Neque enim hi in cœtu hominum quocunque modo interficere
 „dubitabunt, modo id impune liceat, qui quidem in silvis majo-
 „rem vitæ partem per latrocinia transegerunt. Atque idcirco si
 „his accusatoribus ac testibus morti addictus sum; non mediocre
 „solatium vel hac ex parte morituro est, quod nemo me non per
 „calumniam intererunt judicabit, ejus scilicet vita, et mores,
 „dicta factaque, in magnis parvisque rebus, huic accusationi mi-
 „nime congruunt. Proinde stultum est, credere, religionis præ-
 „textu impotentissimæ notam cupiditatis contectum iri. Fama,
 „mendacio instructa, vix tridui spatio durat: deinde haud secus,
 „quam factivus color, ardentiore sole *colliquefactus*, evanescit.
 „Si igitur religionis vestræ a me temerata nec ipse mihi conscius
 „sum: ego enim, quamquam solam christianam religionem, in
 „qua sane mihi, Dei munere, nasci contigit, veram esse existi-
 „mo, *Mubammedo* nunquam detraxi: nec ab his profecto accusor,
 „quibus fides merito habenda est: precor, nemihialia res, quam
 „cujus reus sum, apud vos invidiæ sit. Nemo enim nisi ejus sce-
 „leris, quod commisit, cujusque convictus est, damnari debet. Et
 „profecto cæteri mortales externa bona magni faciunt; nos, Chri-
 „stiani, quæ humana bona dicuntur, magis necessaria hominibus,
 „quam magna esse ducimus. Unde felicitatis humanæ non adeo
 „ignarus sum, ut, proposito vitæ periculo, malim fortunæ bona,
 „quam propriam amplecti salutem. Si fortunæ meæ, magnitu-
 „dine forte sua vobis suspectæ, petuntur: auferte eas, libens his
 „cedo; sit in tuto religio, et, quam Christo debeo, fides. Nec
 „putetis, me, cui sane jam ingravescente ætate fatum lege naturæ
 „diutius differri nequit, mortis metu hæc dicere; quæ quidem
 „christiano viro longe felicior, quam ipsa vita est; præsertim ei,
 „qui, ne a vera desciscat religione, occumbit; sed vestræ dun-
 „taxat existimationis, et gloriæ causa. Nam damnatione mea pro-
 „cul dubio perpetuam subituri estis labem: quandoquidem ne
 „vestræ *quidem* religionis hominibus, quibus ipse notus sum: sum
 „autem

„antem multis et his non postremis viris notus: unquam persua-
 „deri poterit, me quicquam tale admisisse. Satis enim constat,
 „Christum, Dei sapientiam, suis non *præcepisse*, ut alieni ritus irri-
 „sione, sed vitæ sanctitate religionem tuerentur. Atque idcirco sicut
 „non cogimus quenquam ad sacra nostra suscipienda, ita a veræ
 „religionis cultu vi aut tormentis deterreri nequimus. Quare ne-
 „mo inimicorum meorum sibi persuadeat, me, ullo mortis genere
 „proposito, posse averti a religione, quam et ipse *Muhammedus*,
 „quem vos Dei nuntium appellatis, approbavit, *affirmans*, Chri-
 „stum e spiritu divino natum, veritatem mortalibus indicasse.
 „A veritate autem, maximo Dei munere accepta, cui vestra etiam
 „sectæ autor adstipulatur, dimoveri nefarium esse, quis, nisi ra-
 „tionis prorsus expers, non videat.

§. VII. „Hæc ubi *Maverdinus* dixit: extemplo clamor Tur-
 „carum in eum, quasi objecta parum purgasset, accusatorum in-
 „stinctu sublatus est; hoc quidem consilio, ne forte iudex, quem
 „rei oratione, utpote vera, haud parum motum esse apparebat,
 „dilato supplicio, accusatorum fraudem deprehenderet. Itaque
 „prætor circumstantis metu turbæ, ne scilicet jure apud regem
 „accusari posset, quod christianos digniores fide, quam Turcas,
 „esset arbitratus, confestim *Maverdinum* prius minis, modo præ-
 „cibus, nequicquam fatigarum, uti in sectam *muhammedanam* se
 „traduci pateretur, palo, e media lignorum strue eminenti, ad-
 „moveri jubet, ac ferreis alligari catenis; ubi, flamma per car-
 „nificem excitata, inter orandum exustus est.

§. VIII. Rex *Cacherii*, *LEONTIVS*, et filius ejus, *ALEX-
 ANDER*, anno *MDCCCLXXXII* suis facultatibus monasterium
Philothæi, quod *ATHOS* habet, pulchre instaurarunt. *Grego-
 rii* monasterium, quod ibidem est, anno *MDCCCLXXXVII*,
ALEXANDER, authentens *Moldovlachia*, pater *Bogdani Vævodæ*,
 in magnificam formam redegit.

CAPVT XXII.

Ab anno c1000cclxxxvi. ad annum usque c1010.
Ecclesia græca; ab hac profecta ad Christianos occidentales et Muhammedanos: Rutheni et Habessinii.

§. I.

A pud Florentinos CHALCONDYLÆ professio græcarum literarum ad annum usque c1000cclxxxii. durauit; Ianus LASCARIS triennio diutius mansit. Joannis Medicei: qui postea, ad pontificatum euectus, LEO X. dictus, ac suo litterarum amore, profectuque ab opprimendis tenebrarum corruptelarumque ecclesiasticarum oppugnantibus se aliquamdiu retrahi passus est: bini *monachi* magistri fuerunt, græce doctissimi, Urbanus BOLZANIUS, Franciscanus; et Benedicto deditus, Varinus PHAVORINUS, ex Joannis LASCARIS et Angeli Politiani schola progressus. *Mediolanum* a Ludouico Sforzia anno circiter c1000cclxxxii. arcessitus CHALCONDYLAS diligenter docuit græcam linguam. *Lutetiæ* Parisiorum ab anno c1000cclxxxv. commoratus Janus LASCARIS Budæi tantisper adiuuit studia. *Messanæ* docendi munere fungi perrexit Constantinus LASCARIS, donec anno circiter c1000cclxxxiii. diem obiit supremum. Ex *Germanis* Florentiæ et Mediolani scholam Chalcondylæ frequentavit REUCHLINUS. Ipse, quibus magistris græcum perceperit sermonem, summatim aperit: „non apud Ionas neque vlla in „Græcia: sed Basileæ primum ab Andronico Centoblaea; deinde „Parisiis a Georgio Hieronymo, Spartiata; post Romæ ab Argypulo, Byzantio, publice in Varicano Thucydidem legenti, „Xisto IV. pontifice; ad extremum Florentiæ Mediolanique a Demetrio Chalcondyle, græcorum linguam frustillatim, et quasi „micas, de mensa cadentes, accepi.„ *Messanensi* senatui Constantinus LASCARIS, quam habebat, bibliothecam, allatis e græcia codicibus instructissimam, testamento legauit. Primus hoc ævò *Lexicon* græcolatinum conscribere aggressus est Joannes CRASTONVS, Placentinus, ex Carmelitana familia, cujus scriptio anno c1000cclxxxvii. Regii Lepidi in lucem emissa fuit. Biennio post Venetiis, hortatu maxime Annæ NOTARENÆ, sceminae Constanti-

stantinopolitanae, typis exscriptum est ETYMOLOGICVM magnum.

§. II. Inter summos exercituum Bajazethis duces erat MUSTAPHA, graecis parentibus ortus; qui christianis suae nationis fertur praestitisse turamentum. SINON quidam miserando casu a cetero christiano dissociatus est, eique inter satrapas turcicos locus assignatus. Tubero: „Natus est Sinon in Macedonia christianis parentibus, „nec sponte, sed coactus ad . . . (muhammedanam) sectam hunc „in modum descivit. Descripto delectu raptuque puerorum christianorum quinquennali, subiungit: nec fas est, uxoribus junctos, sed caelibus tantum abducere. Itaque Sinon, quo regios conquistores evitaret, parentum suafu, vix dum pubes, uxorem duxit. Sed turcica nequitia hoc consilio validior fuit. Nam quidam satrapes Turca, . . . obiecta parentibus fraude, quasi regio imposuissent conquistori, quod puerum, ne abduceretur, matrimonio devinxissent, Sinonem, vi e manibus parentum abstrahum, in domum suam recepit . . . (et paullo post) exsecris virilibus . . . emasculavit. At Sinon, tam atroci injuria affectus, ad regem, Bazerhem, confugit etc. (Ab hoc) benigne exceptus, artibusque studiorum liberalium excultus, brevi ad praefecturam provinciae profectus est. Mortuo Bazethe, non modo ei eadem dignitas retenta, sed etiam aucta. „

§. III. Doctor quidam muhammedanus ad veritatis christianae cognitionem pervenit, suppeditatis, ut conjicio, a Graeco scripturae sacrae libris, vel saltem christianorum colloquiis eruditus; de quo haec habet Dalmata. „Accidit Constantinopoli res mira, et „rari exempli, atque ob id literis mandanda; quaeque maxime „argumento esset, verum Dei cultum coelitus infundi, purgatamque vitiiis mentem illustrari, ac in divinitatis cognitionem induci. Turca quidam ex eo sacerdotum genere, quos Muhammedani Talymanos vocant, litteris arabicis, quibus omnes Muhamme-

§. I. Jovius I. 13. Egr. VII. 14. et not. X. 70. et not. (e) 73. Hot. 152. Ang. 70. Reu. I. praef. III. praef. Boern. 142. not. 172. 174. 181. 183. 184. 190. 201. 203. 208. not.

§. II. Tubero 173. m. 317.

„*hammedani* utuntur, *faris* imburus, quolibet . . . (VI.) die, *quem*
 „antiquitas Veneri attribuit, uti Muhammedanis mos est, tem-
 „plum *Sophiæ*, sacra facturus, ingrediebatur: id autem tem-
 „plum Christo, qui Dei sapientia est, a magno Justiniano ere-
 „ctum, *Mubammedus*, Bazethis pater, capta Constantinopoli, *Mu-*
 „*hammedanis* sacris dedicaverat. Qui cum esset inter sacerdotes
 „eruditione simul ac vitæ integritate insignis, non modo a plebe,
 „sed etiam a rege ipso, dum doceret populum, attentissime au-
 „diebatur, omnesque mirum in modum concionibus suis tene-
 „bat. Tandem cum in templo leges muhammedanas de more
 „populo, rege presente, interpretatur, projecto per contem-
 „tum codice, quem Turcæ Alcoranum, id est, præceptorum
 „collectionem, vocant; conversusque ad ipsum regem, divini-
 „tus procul dubio mente monita, inquit: miror, te, rex, quum
 „sis vir sapiens, nondum deprehendisse *mubammedana* hæresis va-
 „nitatem, ac quendam versuti autoris astum in sua secta consti-
 „tuenda, utpote *qui* nihil in se divini, aut *quod* ad veram homi-
 „num beatitudinem pertinet, habeat. Quippe *Mubammedus*, ter-
 „rena tantum ac corporea sapiens, nec vivis verum iter ad felici-
 „tatem ostendit, et vita functis communem cum bestis beatitu-
 „dinem pollicetur. Atque quum videret vir callidus, Christi
 „religionem ad animi puritatem, veritatisque contemplationem
 „omni ex parte constitutam esse, tantisque miraculis fulciri; vi et
 „voluptate proposita, duobus sane efficacissimis humanis affecti-
 „bus, sectam suam munire ac tueri præcepit. Quare scito, so-
 „lam christianam religionem veram censendam, et Christum, ut
 „ipse recte affirmat, viam, veritatem et vitam esse. Quod ubi
 „Thalyfinanus dixit; exemplo rex, ut erat patriæ religioni de-
 „ditus, hominem comprehendi, atque in foribus templi crude-
 „lissime necari iussit; denunciavitque, rem silentio regi (*oportere*)
 „gravi pœna proposita, si quis efferrer. Verum id celari Deus
 „haud quaquam permittit. Nam quidam Turcæ Illyricæ nationis,
 „eiusdem gentis christiano homini omnia, ut gesta erant, nar-
 „ravit; quæ cum multorum affirmatione vera esse cognovissem,
 „huic historiæ inferenda censui. „

§. III.

eum HIEROSOLYMAPM venisset, christianis sacerdotibus, tanquam piis probisque hominibus, loci praesidibus, pecuniam in alimenta sex mensium largitus est.

§. II. Ad ecclesiam graecam progredimur. CHERSEOGLES, Illyricus, a christianis sacris ad moslemica transgressus, Bajacethem II. imperatorem, subinde ab adffigendis christianis abstraxit; aliorumque muhammedanorum saepe ab illis auertit injuriam.

§. III. LEONIS X. providentia et benignitate Romae ad montis Quirinalis radices institutum est gymnasium, in quod nobiles graecae nationis pueri arcesserentur, ne graeca lingua scite loquentium soboles interiret. Mediceum nuncupatum est, graeciam schola, et collegium; ac paullo post ejus sedes ad Caballinum montem translata fuit.

§. IIII. Ex variis provinciis, ubi Graeci erant, delecti sunt ingenui pueri, ac in gymnasio hoc graeca litteratura accurate imbuebantur. Ex *Corcyrensisibus* adsumtus est Matthaeus DEVARIVS, cum vix annum ageret octavum.

§. V. Anno c101011. Moldaviae princeps, STEPHANVS, biennio post mortuus, monasterium Zographi in Monte Atho instauravit. Posthac extitit in MOLDAVIA cordatus princeps, qui patriarchalis praefecturae mercationem valde abominatus est, uniusque mercantium, Ioachimo, iterum patriarchae, id testatum fecit. Scriptor historiae politicae Constantinopolitanae: „in Moldavia profectus est. Sed hujus princeps, cognita hac ecclesiastica disciplina ambitiosa confusione, adeo ab ipso clementer accipiendo abhorruit, ut ne in conspectum quidem suum admitteret.“ Malaxus: „iterum peregrinari et Moldaviam invisere paravit. Itaque, clericis aliquot comitatus, in viciniam illius pervenit. Receperat Moldavus de additione, ad tributum a patriarcha facta; eum hic, quingentis ducatis datis, Pachomium e throno excussisset, et ipse inibi se collocasset. Noluit ergo eum princeps ille recipere, quin ne videre quidem: sed ministros ali-

„ quot

§. I. Hc. 40. fin. Iovius. l. 218.

§. II. Iovius. l. 573.

§. III. Boern. 204.

§. IIII. Boern. 205.

„ quorū misit, qui hominem tota regione ipsius excedere iusserunt,
„ ut patriarchatus contra canones *raptorem*. His auditis, patriar-
„ cha valde indoluit, et pudefactus est. Itinere itaque converso,
„ Dolovistum perrexit; ac dolore animi in morbum delapsus, mox
„ extinctus est, cum talem sui contemtionem concoquere non
„ posset.

§. VI. Constantini LASCARIS sensu et hortatu factum est,
ut Romæ constitueretur gymnasiū Medicæum. Ille rogabat quo-
que Pontificem, ut sibi cura adducendi pueros, atque in græco
sermone instituendi demandaretur. Gratificatus est ei Pontifex;
Lascaris bene peregrit delectum, atque novæ huic Græcorum scho-
læ primus est præfectus. In eâ Basiliius quoque CHALCONDYLES,
Demetrii filius, græcas litteras docuit. Marcus MUSURUS, Cre-
tensis, qui Patavii novem, et sex annos Venetiis transegit, anno
tandem xv. hujus sæculi migravit Romam, pius in Deum fuisse
judicatur. Rhenanus: *Omnia tegebat, excusserat omnia, etc. Hanc
tam consummatam eruditionem etiam insignis pietas commendabat.*

§. VII. LEO X. anno cIo IoXIII ecclesiæ occidentali præesse
cepit, græcis litteris excultus, illarumque amplificator. PATA-
VII ab initio sæculi Marcus MUSURUS, græci sermonis doctorem
egit usque ad annum nonum. Aldus: *profiteris etiam in clarissimo
Gymnasio Patavino græcas litteras, tanta frequentia studiosorum litte-
rarum Græcarum, ut mirentur omnes plurimum.* Erasmus: *toto anno
vix quatuor intermittebat dies, quin publice profiteretur.* Idem refert:
Raphaëlem Regium non minorem annis septuaginta, aspera licet
hyeme, mane hora septima adiisse *Musurum*, græce profitentem.
Eodem deinceps munere ad annum vsque cIoIoXVI. Venetiis
functus est Musurus. Germanus BRIXIVS, Gallus, Musurum Pa-
tavii per aliquot annos audivit.

§. VIII. REVCHLINVS passim cupidus græca litteratura im-
pertiebat; inter discipulos ejus eminuit Philippus MELANCH-

K 2

TON,

§. V. Comnenus apud Mf. 487. Hc. 39. Mal. 145. 146.

Adductosque erudit, Boern. 204. 205. 208. n. 209.

Litteras docuit, Boern. 204. 205. 208. n. 209. n. On. 343. m.

Pietas commendabat. Boern. 229.

§. VII. On. 339. 340. 343. m. Bgr. X. 70. Sam. 16. 17. Boern. 221. n.

TON, propinqua cognatione ipsi conjunctus, communis postea Germaniae præceptor. LIPSIÆ græcarum litterarum doctrinam explicare instituerunt Richardus CROCUS, Britannus, Ioannes MEZELERUS, et Petrus MOSELLANUS. In Croci et Mosellani schola fuit Valentinus Fridlandus TROCEDORFIVS: qui anno c1010xv. in schola Gorlicensi primus tam collegas, quam pueros græcum sermonem docere cœpit.

§. VIII. In scholis MVSVRVS, præter eruditionem, Dei quoque timorem impertire studuit; nec hanc curam sejunxit ab editione scriptorum antiquorum, quæ consilio ejus et opera juvabatur. Mense Aprili anni c1010xvi. in publicum prodire æneis formis descriptæ *Sedecim Gregorii Nazianzeni Theologi Orationes*. In præfatione Musurus ait: ex multis Nazianzeni orationibus, cunctis quidem illis omni sapientia refertis, nonnullas se elegerisse, quas auditoribus suis enarraret. Iam pridem enim a se cautum esse, ut ex publica græcarum litterarum officina, cui, liberalitate beneficioque Veneti Senatus, tredecim jam annis præfideat, tales prodeant, qui non minus ex pia Dei veneratione probari, quam a literatura commendari se cupiant. Has igitur sexdecim orationes Gregorianas, tam ad animum vera sapientia imbuendum, quam ad linguam poliendam aptissimas, prælo multiplicatas Afulano, nobilissimis et ingeniosissimis juvenibus, suæ fidei tutelæque commendatis, sese curasse distribuendas.

§. X. Cherscogles, purpuratus aulae turcicae, Ioanni LASCA-RI, antiquos codices, jussu Leonis X. conquiriti, cunctas Græcia bibliothecae, impetrato regio diplomate, libere excutendas aperuit. MANVTIANA typographia, quæ Venetiis erat, in proferendis codicibus græcis fuit occupatissima. Ab Aldo Manutio evulgabantur *lexicographi* veteres, Iulius Pollux anno c101011. Harpocration anno c1010111. Hesychius anno c1010x111. et anno c1010x1111. Suidas.

§. XI. In Russia regnabat Basilius, Ioannis ex Sophia Palæologa filius. Hic et MAXIMILIANUS I. imperator romanorum anno

§. VIII. Lub. §. 20. Godofr. Ludovici Historia Reftorum, I. 107. 108. 109.

§. VIII. Boern. 230.

§. X. Iovius, I. 573. Cru. 487. Bgr. XIII, 605.

anno cIōIōxiiii. communi injuria, quam sibi a Polonis illatam putabant, exciri, fœdus inter se pepegerunt; non solum adversus illos, sed etiam contra reliquos hostes, in quorum numero Turcus potior habebatur.

CAPVT XXIIII.

Ab anno cIōIōI. ad annum usque cIōIōxvi.
Nestoriani.

§. I.

Indiæ christianis incolis, quibus a Thoma obtigit nomen, doctrina autem a Nestorianis, alienos a Christo reges, quibus illi subjecti erant, plerumque non adeo multum incommodasse, animadversum fuit. Vasco Gamma, summo classis Lusitanicæ præfecto, Cocini Regis sui negotia consiciente, anno cIōIōII. repente legati adfuere e Thomæis christianis iis, qui non longe a Cocino Cranganorum habebant urbem. Illorum summa orationis fuit: se & vetustissimos Christi famulos esse, & hoc ipso Lusitanici nominis cupidissimos: multa se a barbaris indigna quotidie pati: petere & orare, ut Emmanuelis regis nomine se suaque omnia in patrocinium, fidemque recipiat. Sub hæc deditionis insigne, sceptrum, argento decoratum, Gamme supplices detulere.

§. II. Ipsos Gamma benigno vultu comiter & amice complexus, bono animo esse jubet, id sibi a rege suo imprimis mandatum esse dicens, ut pressis opituleretur christianis: at nondum sibi hoc per Calecutanorum insidias & quotidiana vitæ discrimina licuisse: ac ne tum quidem ob angustias temporis, reditu jam jamque imminente, posse illis, quam vel maxime cupiat, operam studiumque præstare. Cæterum, quæ prima se occasio derinix curaturum, ut non sine causa christiani omnes in Regum Lusitanicæ pietate opibusque certissimum suæ salutis, commodis-

K 3

que

§. XI. Pof. 39. (b). Ahl. II. 568. b. init. Iovius. I. 521. VR. I. 356.
II. 187.

§. I. Mas. 84. 89. dh. I. 271. 272.

que praesidium esse constitutum intelligant. Interea si qua necessitas incidat gravior, ad Lusitanum confugiant praefectum, quem firmo cum praesidio sit in India relicturus.

§. III. Thomæi de vaticinio etiam narrarunt Lusitanis, auctorem ejus, quanquam fabulose, ut videtur, dictitantes esse Thomam, apostolum; quod Maffejus his verbis commemoravit: „defixa (in *Meliaporis pomærio*) lapidea cruce, vaticinatus est (*Thomas.*) cum ad eum lapidem usque pertingeret pelagus; tum, „divino jussu, e remotissimis terris candidos homines ad eadem, „quæ ipse intulisset, sacra instauranda venturos. Neque fefellit „praedictio. Siquidem sub Lusitanorum appulsum, occultis tot „annorum accessibus locus oceano demum allui coeptus.

§. IIII. Rei divinæ procurandæ causâ, in urbe, Colano, anno c̄l̄ōl̄ōh. sedem nactus est RHÔTERICVS Dominicanus, cui a suis morum integritas, & doctrinæ præstantia tribuitur. Is Thomæis quoque inservire potuisset.

§. V. Anno sequenti cum tutores regis Colanensis per legatos ab ALBVQVERCIO, novæ classis Lusitanicæ præfecto, fœdus & amicitiam peterent; hic Thomæorum familiis, Colanum incolentibus, in fœdere præcipue cavet, eas multis & gravibus liberans injuriis.

§. VI. Anno circiter c̄l̄ōl̄ōvi. TRISTANVS, ab Emmanuele missus, ut SOCORATÆ, insulæ maris Erythræi, incolas christianos sectæ nestorianæ a muhammedanorum servitute ac tyrannide liberaret, cum classe ad ejus portum, Beninum, venit. Parta victoria, accessit christiani ad pedes Tristani cum lacrymis acciderunt, muhammedani tyranni injurias graviter querentes, atque per Christum Jesum obsecrantes, ut e tam acerba servitute iisdem sacris deditam, ejusdemque spei consortem nationem eriperet. Quibus ille, se vel ob id ipsum ab Emmanuele Rege, salutis eorum cupidissimo, in ea loca destinatum esse respondit; quam ob rem praesidium ad muhammedanos arcendos libentissi-

me

§. II. Mas. 89.

§. III. Mas. 36.

§. IIII. 100.

§. V. 100.

me relicturum. Itaque arcis custodia cum idonea manu Alphonso Noronia, Lusitano, concredita est.

§. VII. Id etiam Tristanus in mandatis habebat, ut hos christianos ad ecclesiam romanam adjungeret. Illorum igitur hostibus, muhammedanis, debellatis, cum ipsi, ut jam dictum est, ad praefectum supplices accederent; hic, se sacrorum antistitem curandis animis relicturum promisit. Deinde Arabum fanum in templum convertit, constituitque, qui sacris praeslet. Maffejus: „rei vero christianae praepositus eximia sanctitate vir, „Antonius LAURENTIUS, Franciscanus: qui tollendis vitiis, quae „in hominum mores ac religionem irreperant, incolisque ad ve- „ram pietatem ac virtutem erudiendis, aliquot annos plane apo- „stolico munere est functus.

§. VIII. Thomae codicem sacrum, aliosque libros habebant, Syriace redditos. Socoratenfes ante Lusitanorum adventum subterraneos inhabitabant specus: precandi stata quotidie tempora observabant; in sacras aediculas conveniebant frequentes; hebraice (vel potius Syriace) concepta precationis verba praebat unus, tum instar chori caetera turba subsequabatur.

§. VIII. Egregias Thomae, apostoli, laudes ac fortiter obitum pro Christi nomine mortem pueris Malabaribus patrio carmine, quod a christianis thomaeis puto compositum fuisse, decantare mos erat.

CAPVT XXV.

Ab anno c10101. ad annum usque c1010xvi.

Habessin.

§. I.

De victoria, quam Habessini a Muhammedanis reportarunt, hoc refertur: „claruit insignis dux Adelenfis, nomine (*Ma- „fudius, muhammedanus:*) qui gnarus, Habessinos jejunia „qua-

§. VI. Mas. 127.

§. VII. 128. 129.

§. VIII. dh. I. 268. Mas. 127, 128.

§. VIII. Mas. 28.

„quadragesima stricte & rigide observare, illo tempore quotannis
 „incurfiones in Habessiniam fecit, multis hominum millibus in
 „captivitate abductis, idque per xxv annos continuavit: etenim
 „Habessini, jejuniis emaciati, hostibus plane impares erant: adeo
 „ut (spatium) sexaginta leucarum & amplius igne atque ferro *vasta-*
 „*retur, &c.* (Tandem) David, Rex, jam strenuus adolescens, per
 „exploratores cognito, ubi hostis irruptionem facturus esset,
 „raptim exercitum contraxit, & ad pylas montium, per quas Rex
 „Adela cum duce suo, Maffudio, transferat, castra posuit. Igi-
 „tur Maffudius, conspecto rubro Negusi tentorio, pavens, regi
 „suo dixit: . . . cum paucis militibus procul inde per prarupta
 „montium in loca tuta se reciperet; se hic cum exercitu vel vi-
 „cturum vel moriturum. Ipse dux, rebus desperatis, cum nul-
 „lum per fauces montium retro effugium daretur, tanquam al-
 „ter Goliad, prodiit, & ad singulare certamen unum ex hostibus
 „provocavit; sperans, si victor existeret, se Habessinis, auspicio
 „tali pavidis, facile superiorem futurum. Sed monachus fortis
 „& audax, Gabriel Andreas dictus, *inito certamine*, eum vicit, ca-
 „putque amputavit; quo facto, hostes omnes ad unum cæsi fue-
 „runt, ne nuntio quidem tantæ cladis relicto. Caput ducis *tam-*
 „*diu* Habessinis tremendi, per tres annos asservatum fuit: idque
 „ipse Alvarezius vidit; & carmina audivit, quæ de fortitudine
 „& impavido ejus (*monachi*) animo canebantur.

§. II. Europæis innotescere cæpit ecclesia HABESSINO-
 RVM, quanquam non sine fabulis; qualis illa de Presbytero Jo-
 hanne est, gentis principe. Anno c1010111. Daventriæ vulgata
 fuit *Pretiosi sive Presbyteri Joannis, Regis Æthiopiæ, de ritibus &*
moribus Indorum epistola; anno c10101111. Andreas CORSALVS de
Galvani in Habessiniam itinere epistolas ad Herrurix ducem scri-
 psit; quæ postea in lucem emissæ sunt.

§. III. COVILLANVS, Lusitanus, superstes erat in Ha-
 bessinia, multaque de Lusitanorum rebus gestis in aula narravit.
 Quarum rerum fama, incipiente mox expeditione Indica, aliun-
 de etiam in regnum istud pervenit. Viam ille aliis quoque mo-
 dis

§. I. Luc. 256. f. 257.

§. II. Fa. 691. Luc. XIII. no. 65.

dis invhendæ ex Europa cultura animorum parare perrexit. Evectus ad amplissima munera uxorem duxit nobilem; ex qua multos filios suscepit.

§. III. Gavili sunt Habessini, muhammedanorum labefactari potentiam, Ægyptum, in eaque patriarcham suum in libertatem vindicari, iter quoque Hierosolymitanum nunc patefieri posse sperantes.

§. V. Huc præterea se contulerunt bini Lusitani; IOANNES, sacerdos, et Ioannes GOMEZ: petebantque, sui in India ducis nomine, commearum, et milites auxilarios. HELENA, regina, duci Lusitano renuntiandum curavit: se ad mittendum utrumque paratum esse.

§. VI. Anno circiter cIoIo viii. MATTHÆUM, natione Armenium, mercatorem, adjuncto nobili juvene Habessino, legatum ad Emanuelem, Lusitania regem, proficisci iussit; qui, diu Goæ tentus, anno demum cIoIo xiii. Olyssiponem advenit. Helena attulit literas, in quibus hæc inter alia erant: „Nos itaque adversus „ illorum (*Ægyptiorum*) impetum missuri sumus militum copias, quæ „ maneat ad frerem Mecha, scilicet Babel Mendel, aut certe, si „ id tibi commodius videbitur, ad portum Iudæ, aut Thor: ut tandem auferas perdasque hujusmodi Mauros, et incredulos ex „ superficie terræ ita, ut dona et oblationes, quæ adferuntur ad „ sanctum sepulcrum, deinceps non vorentur a canibus. Adest „ jam tempus illud promissum, quod, ut ajunt, Christus et mater „ ejus, Maria, prædixere, quod scilicet in postremis temporibus „ oriturus esset e regionibus Francicis rex quispiam, qui aboliturus esset universum barbarorum et Maurorum genus: et hoc „ ipsum quidem nunc tempus est, quod Christus *laudatissima* suæ „ matri futurum promisit, etc. Cæterum si vobis visum fuerit, „ aut vestras filias matrimonio jungere nostris filiis, aut *nostras* „ filias dare vestris filiis: id et nobis imprimis pergratum erit, „ et utrisque utile, et fraterni inter nos initium federis; quod „ quidem nuptiarum connubium cum *in presenti*, tum etiam in „ *posterum*

L

§. III. Da. 9. La. 213. Lu. lib. 2. c. 16, 1.

§. III. Lu. lib. 2. c. 16, 1.

§. V. Da. 10. 11. fin.

„*post*erum tecum inire percipimus, etc. Ad hæc autem vos cer-
 „tiores facimus, si bella exercitusque conjungere velimus, fatis
 „virium nobis futurum esse ad divino accedente auxilio abolen-
 „dum universos nostræ sanctæ fidei inimicos. Verum nostra re-
 „gna et ditiones sic sunt in mediterraneis sita, ut nusquam in ma-
 „ria possimus erumpere. Quare nihil nobis est potentia in mari,
 „in quo, Deo (*sic*) laus, vos omnium estis potentissimi. Iesus
 „Christus sit vobis auxilio! Res enim, quæ in India per vos gesta
 „sunt sunt profecto magis *miraculis plena*, quam humana. Quod si
 „mille velis armare naves, nos et comiteatum dabimus, et cuncta,
 „quæ ad eam classem opus erunt, abunde suppeditabimus.

§. VII. ROMÆ Habessinibus domus data est, cum ædicula,
 Stephano sacra, in Varicano post maximi templi testudinem,
 Petro dedicatam; ubi illis suo more sacra facere licebat.

§. VIII. IOANNES POTKENIVS, Colonienfis Præpositus,
 anno cIoIoXIII. Romæ in lucem edidit sermone æthiopico, Ha-
 bessinibus proprio expressum Psalterium, cum veteris testamenti hym-
 nis et Cantico Salomonæo.

§. VIII. NAODO, rege, anno circiter cIoIoXIII. demor-
 tuo, DAVID puer, regnum accepit; quod avia, HELENA, ejus
 loco per hanc ætatem administravit. Hæc probatissimis Davidem
 fecur imbuisse moribus: duos etiam composuisse libros; unum
 de sacrosancta trinitate, et Mariæ virginitate, alterum de Dei lege.
 In aula inter præcipuos cooptatus fuit MATTHÆVS, Armenius,
 mercator, vir multarum rerum linguarumque, speciatim arabi-
 cæ, peritus. ROMÆ nonnullos gentis hujus monachos commo-
 ratos esse legimus relatum.

§. X. Cum his multum versatus est Ioannes POTKENIVS,
 illorumque linguam iisdem præceptoribus percepit. Primus in

Naves. Ludolfus ea putat navigia, qualia fuerint accolarum maris ru-
 bri, intellexisse.

§. VI. Da. 12. 13. 14. 81. Mas. 220. 234. La. 213. Lu. lib. 2. c. 16. 1.
 Luc. 224. 258.

§. VII. Luc. 29. (9.) Iovius, l. 866.

§. VIII. Lu. lib. I. c. 15. 9. Luc. 2. no. 8. 298.

§. VIII. Da. 10. 11. 82. Iovius. l. 867. Luc. 2. no. 8. Potken in Præf.
 Psalterii sui æthiopici.

in Europa linguam hanc vulgavit; jam canus Romæ typographiam condidit æthiopicam.

§. XI. MATTHEVS, orator Habessinus, in Lusitania pertinentium ad ecclesiam habessinicam rerum haud contemnendam excitavit cognitionem; attamen, ut Armenius, illarum non satis gnarus, veris nonnunquam falsa deprehenditur admiscuisse.

CAPUT XXVI.

Ab anno c1010xvii. ad annum usque c1010xxxvi.
Ecclesia orientalis, generatim spectata.

§. I.

Secundo spatio tractus temporis ab anno xvii. ad annum usque xxxvi. huius seculi continetur. Anno c1010xvii. Deus occidentali ecclesiæ excitavit apostolicæ doctrinæ instauratorem, LUTHERUM, cum sociis; qui trunco theologiæ caput restituit, scripturam sacram: ex cuius opere orientalis ecclesia posthac fructus quosdam bonos cepit, pluresque suo tempore perceptura est, sicuti speramus.

§. II. ZAGAZAABUS, episcopus Habessinus, et Regis sui ad Lusitanum orator, quomodo orientales christiani ab occidentalibus tolerandi sint, hunc in modum declarat: „Apostolus quodque ait: is, qui manducat, non manducantem non spernat; et
„qui non manducat, manducantem non iudicet; quoniam is,
„qui manducat, Domino manducat, & qui non manducat, Domino non manducat. Quamobrem indignum est, peregrinos
„christianos tam acriter ac hostiliter reprehendi; ut ego de hac
„re, et de aliis, quæ minime ad veram fidem spectabant, reprehensus fui. Sed multo consultius erit, huiusmodi christianos
„homines, sive Græcos, sive Armenios, sive Aethiopes, sive ex
„quavis septem Christianarum Ecclesiarum, in caritate et Christi
„amplexibus sustinere, et eos sine contumeliis permittere inter
„alios fratres christianos vivere ac versari; quoniam omnes filii
„baptismi fumus, et de vera fide concorditer sentimus. Nec est
„causa,

L 2

§. X. Lu. lib. I. c. 15. nō. 9. Luc. 2. nō. 8.

§. XI. Da. 81.

„causa, cur tam acriter de ceremoniis disceptetur: *potius unus-*
 „quisque suas obseruet, sine odio & insectatione aliorum: nec
 „commerciis Ecclesiae . . . excludendus est, *qui peregre in alienis*
 „provinciis domesticos ritus *observat; etc.* Quod autem vox
 „illa dixit, Petre occide, id apud nos in hunc modum *explicatur:*
 „Petre baptiza. Et quod dixit, Petre, comede, interpretamen-
 „tum habet, ac si dixisset: doce, et praedica fidem ac legem Do-
 „mini nostri, Iesu Christi populo, Israël, et gentibus, etc.
 „Porro sciendum est: cum scriptura loquitur de pane, non intelli-
 „gendum esse cibum, nec corporale nutrimentum: sed explica-
 „tionem ac expositionem Christi et Scripturarum doctrinae. Con-
 „sultum profecto esset, omnes doctores & praedicatores de hoc
 „linteo, quod ostensum fuit Petro, sublimia et alta docere; &
 „non illa, quae infima sunt, et quae nihil ad salutem videntur per-
 „tinere, *etc.* Ideoque fratres mei, non oportet nos contemnere,
 „neque insectari *alios;* quoniam Iacobus ait: qui detrahit fratri,
 „aut iudicat fratrem suum: detrahit legi, et iudicat legem. Pau-
 „lus quoque docet: melius esse, unumquenque vivere contentum
 „suis traditionibus, quam cum fratre christiano de lege dispu-
 „tare: rursus, non plus sapere, quam oportet, sed sapere ad
 „sobrietatem, et uniuersique sicut Deus diuisit mensuram fidei.
 „Quapropter indecens est, cum fratribus de lege, aut de delectu
 „ciborum disputare: quod esca nos non commendat Deo; præ-
 „sertim cum ipse Paulus, Apostolus, dicat: nec si manducaveri-
 „mus, abundabimus; nec, si non manducaverimus, deficiemus.
 „Ideo alioa & caelestem cibum quaeramus; et has infimas et
 „inanes disputationes omittamus.

§. III. Iovius: „Romae Orientales peregrini christiana pro-
 „fessionis, Abyssinique praesertim, post maximi templi restudinem,
 „propriam cum domo delubrum habent; ubi suo more sacra
 „consciunt, alunturque pontificis sumtu, et pia benignitate aulae
 „sacerdotum.

§. IIII. IESUITARUM ordo, anno cIoIoxxx. a pontifice so-
 lenniter confirmatus, in expressis gentium nominibus, ad qua-
 rum

§. II. Da. 71. 73. 74. Lu. lib. 3. c. 9. (8. 15.) Luc. 29. (9.) 467. (num. 96.)

§. III. Iovius. l. 866.

rum curam suscipiendam se emitti velint, *bareticos* quoque et *schismaticos*; qua appellatione orientales etiam Christiani continentur, memoravit.

CAPVT XXVII.

Ab anno *CIOLXXVII. ad annum usque CIOLXXXVI.*
Ecclesia græca; ad eam profecta a Muhammedanis et
Christianis occidentalibus.

§. I.

Ieremia, qui *Sophiæ* fuerat metropolita, iterum patriarcha constantinopolitano, doctiores ex *Turcis* ostendebant: legem poscere, ut in oppidis, quæ, græcis deditionem recusantibus, vi expugnata fuerint, nullum illis relinquatur templum; Constantinopolin vero minime fuisse traditam. Itaque parati erant certo die concurrere, et cuncta urbis hujus templa, quæ christiani habent, demoliri. *Xenaces* quidam, vir christianus, cum *Cadilescerem* de more salutarer, hic illi dicit: *scilicet, quid futurum sit?* „die post hunc „quinto, omnia vestra templa, atque ipsum adeo Patriarcheum a „fundamentis *disjicientur*. Lex enim exiit: quodcunque oppidum oppugnatum ferro captum sit, in eo Græcum templum „omnino nullum esse relinquendum. *Xenaces*, quod audiverat, „Patriarchæ cum lacrymis indicavit. „ Hic adiit supremum purpuratorum, *Tulphum* nomine, sibi faventem; qui vim intentam fraude elusit; cuius a patriarcha facta participatio nequit approbari.

§. II. In eorum numero, qui græcorum salutem studuerunt, *Ludovicus TUBERO* fuit, *Dalmata* abbas, vir, inde quoque notus, quod libere professus est ecclesiæ suæ, romanæ scilicet, corruptelas, acri subinde addita censura; jussitque suos apostolicam religionem intueri.

§. III. Notiores græcæ ecclesiæ doctrina resque aliæ factæ sunt europæis cum per alia scripta, tum per *GENNADII* Confessio-

§. III. Fa 551. Vej. 2

§. I. Malaxus in Cru, 156.

§. II. Tubero 159, 337. 339. 333.

fectionem, Viennæ, a Ioanne Alexandro Brassicano, evulgatam. TUBERO, græca a latina ecclesia discrimen tantum non esse, monuit, quantum vulgo credatur.

§. III. Hic queritur: sumere Turcos a noto sibi orientalis et occidentalis ecclesiæ odio mutuo continuandæ christianorum oppressionis præsidium. Principes europæos, maxime autem pontificem romanum, quod Taurunum, urbem, quam Mæsi, græca profitentes sacra, incolebant, a Turcis fiverint adimi, reprehendit.

§. V. Posteaquam Hungarus, *inquit*, (*auxilium adversus Turcos rogans*) peroravit; pontifex paucis ita respondit: „auxilio vos, „Hungari, dignos censemus: sed quia nulla in ærario pecunia „est, qua vobis hoc tempore opitulari possimus; nam et nos ex „ercitum alere cogimur, in cuius stipendium non modo vim magnam ecclesiasticæ pecuniæ, sed etiam mutuo acceptæ, exhaustimus; „vosmet ipsi vobis nunc consulite. Cum autem status Italiæ tranquillior fuerit, Hispanique et Galli, quod propediem futurum „est, inter se fœdus inierint; curæ nobis res Hungarica erit.

§. VI. Et paucis interjectis: „ceterum, quum legibus pontificiis prohibetur sit privatis sacerdotibus militare: cur summis „*pontificibus* vel injusto bello certare liceat, ut adversus Ferrariensem ducem per summum etiam scelus factitatum est, non video; „nisi forte pontificum fortuna, in excelsis sita, extra hominum „censuram est. Atqui nullæ opes malefacta ab infamia vindicare „possunt.

§. VII. Subjungit: „haud oblitus modestiæ atque officii mei, „pontificiæ majestatis, „cujus sane auctoritate apud me nihil antiquius est; sed dolore amissi Tauruni hæc de romano pontifice „liberius forsân, quam par esset, dixi. Ego enim ita opinor, „rem christianam hujus urbis amissione multo graviorem, (*saltem* „*indigniore*) fecisse jacturam, quam quæ olim facta est, Constantinopoli everfa: propterea, quod harum altera urbs, antequam „ab hoste caperetur, a romana jam societate per summum scelus „ultrò defecerat; altera regi socio, et in romanam ecclesiam optime „animato,

§. III. Cy. 343. init. Tubero. 159. 339.

§. IIII. Tubero. 339.

animato, non sine Italiae periculo, Hungarorum maxime negligentia, & hostili fraude adempta est.

§. VIII. MELANCHTON ita fatur: „etsi enim passim adhuc in
Græcia reliqui sunt christiani; tamen certus numerus liberorum
patribus familiarum eripitur, qui ad turcicos ritus et ad militiam
instituuntur, etc. Quam misera servitus est, ubi religiones de-
lentur, civilis disciplina tollitur, avelluntur liberi a parentibus
ad impietatem, sæpe etiam ad stupra, et nefarias libidines, etc.
Principes vero christiani nominis ad propulsandam illam pestem
omnia consilia & omnes vires conferre debebant. Ecclesia, con-
taminata multis vitiis, impiis cultibus & aliis peccatis toto orbe
terrarum, dat pœnas. Hæc causa est, cur tanti fuerint succes-
sus turcicæ gentis. Sed vereor, olim hæc (*Germanorum*) nationem
& reliquas vicinas, daturas esse pœnas, cum reliquorum vitio-
rum, tum vero etiam negligentia, quod hostem, summa cru-
delitate in vicinia & fere ob oculos grassantem, et exercentem
foeditissimum latrocinium, non arcemus; quod græcam nationem,
cum qua religione, societate imperii, & multis fœderibus con-
juncti fuimus, non ex hac miserrima servitute eripimus. Pau-
lo ante adhuc Græcia domicilium fuit doctrinæ, religionis
& omnium optimarum artium, etc. Illud saltem considere-
mus, quam alienum sit a pietate, non affici acerbissima calami-
tate ejus partis ecclesia, quæ omnium longe florentissima
fuit.

§. VIII. TUBERO, monitis quibusdam mitigatum ivit suo-
rum in Græcos, horumque in suos odium, cujus sublationem ei
& græcorum emendationem, et latinorum ad recte græcis meden-
dum præparationem fore videbatur. Enarrato supplicio, quod Ma-
verdinus pro religione christiana subiit, addit: „hunc exitum vitæ
perditorum hominum scelere Hadriano politanus habuit, ne a ve-
ra deficeret religione, fortitus plane mortem: perpetuo celebra-
dam præconio, & dignam eo christiano, qui in cæru romanis ritus
natus esset: quanquam ad felicitatem consequendam, quæ post
hanc

§. VII. Tubero. 337.

§. VIII. Idem rerum turc. Comment. Vitemb. 1537. præf. Melancht. A. v.
(b) VI (a).

„hanc vitam christianos manet, diversitas ritus nihil obstat; modo
 „adfit ea religio, quam apostoli, divino spiritu pleni, per terra-
 „rum orbem tulere.

§. X. Alio loco scribit: „(haud desperabant Solimanus, rex tur-
 „corum, ejusque duces, ad oppugnationem Sabactii et Tauruni acceden-
 „tes) celerem Mæserum, qui urbes eas incolebant, deditionem
 „etc. quia credebant, Mæsos eo, quod ritu religionis ab Hunga-
 „ris, qui in presidio erant, discreparent, malle in turcaicam
 „concedere ditionem, quam his subesse, qui Pontifici romano
 „æque ac principi christiane ecclesie parent: nempe alteri alteros,
 „sive mentis infania, sive, nescio qua, Dei in christianum no-
 „men ira, in numero impiorum ac secleratorum habent; *Schisma-
 „ticosque* et sacris arcendos putant: quanquam utraque ecclesia
 „modo absit verborum perniciofa contentio, idem de Deo sentiant;
 „cæremoniis tantum, non autem religione altera ab altera diffe-
 „rens. Quis enim negat, græcam ecclesiam æque ac romanam
 „viros Deo acceptissimos, et inter divos a sanctis patribus rela-
 „tos, tulisse.

§. XI. Clemens VII. aliquam græcæ ecclesie curam gessit. Plus
 huic profuit, quæ in occidentali facta est, doctrinæ christiane emen-
 datio. ANTONIVS, Eparchus, Corcyraus, MELANCHTONEM
 epistola, Venetiis die xxii. Februarii c101xxxxiiii. scripta,
 compellavit, hortans, ut pro doctrina sua et auctoritate Germa-
 nos ad pacem ecclesiasticam inclinare veller. Interjecto anno,
 postridie Pentecostes Ioachimvs CAMERARIVS longiore epistola,
 Matthiæ Irenæo inscripta, ad Eparchi hortationem respondit,
 culpam mali in pontificiis esse ostendens, utpote quorum crudeli-
 tas nullis verbis pacificis locum relinquit.

§. XII. Idem CAMERARIVS dicto anno Psalmum cxxxiii. de
Concordia græco carmine expressit; & anno c101xxxxvi. de *belli
 Schmalcaldici*, inter Carolum V. & Protestantium duces gesti, ori-
 gine, progressu et exitu græcum scripsit commentarium.

CAPVT.

§. VIII. Tubero 159.

§. X. Tubero 339.

§. XI. Pos. B. 18. (b). Hot. XVI. sect. II. 39. Cru, 103, m, 495. fin.
Bgr. XIII. 500. Vej. 47.

§. XII. Bgr. XIII. 514. 515.

CAPVT XXVIII.

Ab anno c1010xvii. ad annum usque c1010xxxvi.
Ecclesia græca: interna; & ab illa profecta ad occidentalem.

§. I.

In Patriarcharum numero reperiuntur Theoleptus, & Joannicus, in quibus divina pœna a Græcis animadversa est. De Theolepto Malaxus hæc memoria prodidit: „Accusatus est hic patriarcha libidinis nomine: catholicæ ecclesiæ magnum inde offendentulum & perturbatio accidit. Synodo dein hujus rei causa a reverendis clericis advocata; decretum est, a Sultano facultatem esse petendam, ut pontifices, ad inquirendum de criminatione Patriarchæ congregentur, verumne an falsum dixerint, & accusatores, & testes: quia utrique viri fide digni erant. Eunt igitur clerici in regium Senatum; mandatum & potestatem inde extulerunt. Cumque nuntios pararent, quos acciendorum pontificum causa emitterent: deturbavit illum subito divino gladio suo summus omnium pontificum, Christus, Deus noster, & rex regum; qui novit occulta hominum, tum justorum, tum peccatorum, & unicuique præmia pro factis suis persolvit. Incidit enim Patriarcha in gravem morbum, & repentine exspiravit.

§. II. De Joannicio, antehac Sozopoleos metropolita, qui antecessorem, adjectis per amicos annuo c101010 ducatorum tributo alii quingentis ducatis, dignitate dejiciendum curaverat, idem scribit: „Illum autem supposititium patriarcham, Joannicum, civitate expulerunt; qui, pudefactus, discessit, probris, contumeliis, *anathematica* execratione omnibus . . . incessentibus. Nec multo tempore post malus male & cum dolore periit: *anathemate*que constrictus, seu tympanum inflatus repertus est; quandoquidem a quatuor patriarchis, propter iniquitatem suam ecclesiæ consortio spoliatus fuerat. Ita pœnas, merito suo dignas, miser dedit.

M

§. III.

§. I. Cru. 153.

Pontifices, gr. *de X. 1244.*

§. II. Cru. 156.

§. III. Antequam Jeremiæ, qui antea Sophiæ metropolita fuerat, successor eligeretur, congregati antistites & populi principes de profliganda dignitate *patriarchialis* mercedione decreta condiderunt. Malaxus: „Aderat tunc in *magna ecclesia* patriarcha quoque Hierosolymitanus, cui nomen Germanus erat: & „concilio ipse etiam intererat. Longa de *patriarchico solio* disputatione habita, unanimes *salutare scitum* fecerunt: quod etiam „*scripto mandaverunt*: & infra tum Hierosolymorum Patriarcha „subscriptis, tum quotquot aderant, pontifices ac clerici *Sc.* Illa sanctio *hoc continebat*: Quicumque præfulum vellet ullo modo „fieri patriarcha, absque eo, ut cuncti essent congregati pontifices, metropolitæ, archiepiscopi, & episcopi tum orientis, tum „occidentis, tum Peloponnesi; hunc . . . jam . . . per se condemnatum, pontificatu & *solio* dejectum esse. Ac condemnationem, & ab ecclesiæ . . . consortio sejunctionem, Heracleæ „Antistes, *sacro humerali & collari* . . . indutus, promulgavit. „Tunc, concordi voce (*audita*.) *miserunt* perniciës nuntios ad „pontifices, cum regio mandato, eos congregarunt universos, „& apud provincialem iudicem *hoc* constituerunt: Quandoeunque aliquis, patriarchatum sitiens, non accederet in *patriarcheum*, sed tantum coitione aliquot pauciorum præfulum, clericorum & Primorum legeretur, perinde, ac si ab universorum „concilio electus esset: tunc *Synodum* esse cogendam; in qua *is* „dignitate sua *moveretur*, & longe a magna ecclesia *evadicatus pro-* „*jiceretur*. Improbritatem hanc, a nundinatione Simonis, Magi, „de quo in libro rerum, ab Apostolis Christi gestarum, *mentio facta sit*) ortum & nomen habere: contra quam exstare *Canonem* „Apostolicum. Multa alia absurda & legibus *adversa in* disciplinam rectam pugnare. His vitiis profligatis, in sacro omnium „concilio legendum esse patriarcham, qui *pacifice*, absque omni „offendiculo, citra omnem vexationem & molestiam, summæ rerum præsit.

§. IIII. JOANNICIVS, hieromonachus & protosyncellus, scripsit: se ab Arsenio, Monembasiensi archiepiscopo, non propter

pter peccatum aliquod, sed ob studium pietatis & veritatis, in carcerem fuisse conjectum: in hoc, ut melancholicis liberaretur cogitationibus, se librum composuisse, FLOREM dictum, in quem ea, quæ unicuique christiano indocto, qualis sit ipse, necessaria sint, ex Veteri ac Novo Testamento excerpta retulisset. Anno cō 1528. Menologium Maximi MARGVNII, ex Menæis excerptum, sermone græco vulgari Venetiis ab Antonio PINELLO edebatur.

§. V. Romæ adhuc erat Janus LASCARIS, insignis ille græcæ litteraturæ propagator: sed anno cō 1538. in Galliam se contulit; sub vitæ tamen finem illuc reversus est. Mutinæ aliquandiu græcarum litterarum magister fuit Franciscus Portus, Cretenfis. Anno circiter cō 1545. Senatus Augustanus Venetiis codices græcos, manu exaratos, ab Antonio, Eparcho, nummis aureis octingentis redimendos curavit. Græcorum idioma vulgare, recte etiam barbarum dictum, intelligendi viam primus monstrare cæpit Stephanus a SABIO in libro, cui titulus est *Corona pretiosa*. Venetiis anno cō 1547. typis excudebatur; habetque vocabulorum interpretationem ex linguis, græca antiqua, latina & italica.

§. VI. In Galliam LASCARIS VENIT, FRANCISCI I. accitu, qui cum illo & BVDÆO de re litteraria amplificanda deliberavit. Factum igitur est, ut in *Fonte bellaqueo* bibliotheca conderetur, in quam græci codices, manu exarati, & partim a Lascare traditi, inferebantur. Eorundem & BELLAJI hortatu institutum est collegium duodecim professorum, ad linguarum & liberalium artium provehenda studia. Germanus BRIXIVS, Musuri discipulus, inter eos censeri meruit, qui primi ex Italia elegantiores litteras in Galliam traduxerunt. Petrum Gillium Franciscus, rex, bibliothecæ instruendæ causâ, in Græciam & Asiam legavit, ut Græcorum auctorum, qui nondum typis excusi essent, codices, manu scriptos, undique conquireret, in Galliamque adferret.

M 2

Qua

§. III. Cru. 199. f. Bgr. VIII. 35.

§. V. Bœrn. 208. 210. Cru. 522. m. Sam. 16. Bgr. XIII. 533. not. X.
102.

Quæ tamen peregrinatio parum illi prospere cessit: a barbaris enim interceptus, & in Africo littore durissimam carceris molestiam perpeffus, vix tandem Armeniaci, purpurati romani, cura & liberalitate redemptus evasit. A Clemente VII. ad Carolum V. legatus Janus LASCARIS orationem habuit de concordia inter christianos constituenda, & de bello, Turcis inferendo.

CAPVT XXVIII.

Ab anno c^{lo} l^o xvii. ad annum usque c^{lo} l^o xxxvi.
Rutheni; & Nestoriani.

§. I.

De Moscovitarum ecclesia scripsit Joannes FABER, Viennensis episcopus. Romanus imperator, CAROLVS V. cum Ruthenis cæptam continuavit amicitiam, & adversus Turem fœdus. Anno circiter c^{lo} l^o xxxvi. Pontificis, CLEMENTIS VII. legatus pacem inter Basilium, magnum Moscoviæ ducem, & Sigismundum I. Poloniæ regem, conciliavit. Tum a Basilio legatus, DEMETRIVS nomine, ad Pontificem venit. Inter illum & Paulum JOVIUM Romæ intercessit familiaritas. Hic Pontificis jussu, docente Demetrio, Moscorum mores & eorum regionis situm peculiari libello descripsit. Ex Casanensibus Tartaris Princeps, MACHMEDIMVS christiana sacra amplexus est; quem Basilius postea illorum gubernatorem constituit: verum a fide defecit.

§. II. Meliapore varia veteris Thomæorum ecclesiæ monumenta derexerunt Lusitani sacerdotes. Cum Alphonsus Albuquerqueius Goam, secundo expugnatam, muniret; sub veteri muro, qui eruebatur, crucis ænea reperta est imago; ex qua intelligi poterat, hic etiam cærus alicujus nestoriani olim fuisse sedem.

§. III. Michaël VASÆVS, sacerdos, consiliis cum Francisco

§. VI. Boern. 208. 209. n. 217. Sam. 16. 28.

§. I. A. u. N. 1730. 52. Pos. III. 122. (b) Jovius I. 521. Schleising. S. 68.

§. II. Mas. 362. f. 576. f. Bd. 73. b.

eisco XAVERIO communicatis, anno c^{lo} Is xxxv. navigavit in Lusitaniam, Indicæ rei vitia demonstravit regi, ac ut ea tollerentur, omni ope curavit. Ab eodem rege anno sequenti literas ad Castrium, prætorem, retulit, in quibus hoc etiam erat: „Pondera, pretia, pactiones, olim cum Thomæis christianis initas, qui in Cocinensi ditione divendunt piper, a nostris mercatoribus labefactari violarique cognovimus: nec non subtrahi corollaria, quæ ad pretium addi ex pacto convento consueverant: idque magno cum eorum damno pariter & offensione, quibus multas ob causas præcipue consultum oportuerat. Ac proinde curabis quam diligentissime, ut in hisce commerciis Thomæi profus incolumes indemnesque serventur: eosque cæteris etiam in rebus, uti christianos & socios æquum est, liberaliter commiterque tractabis.

§. III. Anno circiter c^{lo} Is xxx. Damianus a GOES, Lusitanus, Thomæorum, quos Indorum nomine vocabat, curam Paulo III. pontifici commendavit, hortans, ut viri, sacrarum litterarum disciplina instructi, ad illos mitterentur. Anno c^{lo} Is xxxvi. sub auspiciis Joannis ALBQUERCII, archiepiscopi Goani, CRANGANORÆ conditum est collegium, in quo Thomæorum proles latinam linguam & religionem doceretur.

CAPVT XXX.

Ab anno c^{lo} Is xvii. ad annum usque c^{lo} Is xxxvi. Habessinî: ad eos profecta a gentilibus & muhammedanis: item a Christianis occidentalibus; impertita Europæ notitia rerum Habessinicarum.

§. I.

Circumfessa licet a muhammedanis & gentilibus, ecclesia Habessinica perstabat incolumis. Tzagazaabus: „nec illud prætereundum videtur, nos ab omnibus lateribus circumdatos esse ab hostibus nostræ fidei: cum quibus crebro confligimus,

M 3

§. III. Masf. 572. Bd. 141. (b) f. Dh. I. 272.
§. IIII. Da. 5. Mon. 99. Dh. I. 272. 273.

„fligimus, semper secundo Marte usi; quas victorias numinis auxilio imputamus.“ Sed Davide post Helenæ obitum in voluptates illapsus, Turcisque Ægypto & quibusdam maris rubri portibus potiris, & Adelenfi regi opem ferentibus, muhammedani superiores facti ingentem Habessinæ calamitatem intulerunt.

§. II. Scripta europæi nacti sunt ad plura de Habessinibus cognoscendum, at non paucis vitiata erroribus. Damianus a GOES, qui ex legatorum Helenæ & Davidis consuetudine multa intellexerat, libellum composuit, anno c1010xxxii. Antverpiæ vulgatum, inscriptumque: *Legatio magni Indorum Imperatoris, Presbyteri Johannis, ad Emanuelem, Lusitania regem, A. D. c1010xiii. in quo de Indorum fide, ceremoniis, religione, &c. per Matthæum, illius legatum coram Emanuele, Rege, pluribus agitur.*

§. III. Joannes BERMUDEZ, ab anno c1010xx. in Habessinibus versatus, de gestis ibi rebus scripsit. Dresdæ c1010xxxiii. germanice edebatur Legatio regis Davidis, qui Presbyter Joannes dicitur, ad Clementem VII. Franciscus ALVARUS, sacerdos Lusitanus, patria lingua volumen composuit de situ & natura Æthiopiæ, incolarumque moribus ac religione, item de itinere suo, in illam suscepto. Jovius, de illo loquens, ait: „is itinerum suorum atque actionum omnium diurnos commentarios, quum Romæ decessisset, scriptos reliquit.“ Illorum epitome, at non accurata satis, anno c1010xxx. Ulyssipone publici juris facta est. Francisci TITELMANNI, Franciscani, scriptio de religione, moribus & ceremoniis Æthiopum cum libellis Damiani a Goes Antverpiæ anno c1010xxxiiii. vulgatur.

CAPVT

§. I. Da. 82. Lu. Lib. 2. c. 15. (8.)

§. II. Da. 14. 45. 46. 84. Lu. L. III. c. I. §. 2. Luc. 2. (no. 9.) 3. (no. 13.) Fa. 692. 712.

Alvarus, Alvarez. Ulyssipone, Lusitanice; Hispanice, Toleti 1588. gallice, Antverp. 1558. italice, Venet. 1563. germanice, Isleb. 1566.

§. III. Fa. 692. 712. 716. Da. 45. Mas. 318. fin. Lu. lib. 2. c. 16. 10. Luc. 4. (§. 25.) 6. (num. 31.) 13. (§. 63.) 480. (num. 10.) Jovius. I. 866.

CAPUT XXXI.

Ab anno cIdIdxxvii. ad annum usque cIdIdxxxxvi.

Habessin; profecta a Christianis occidentalibus, inuitu arcende tyrannidis ac vexationis gentilis & muhammedica.

§. I.

EMANVEL, Lusitanus, dimisit tandem Mathæum, Davidis oratorem, suis ei adjunctis legatis, Odoardo GALVANO, RODERICO & LIMÆO. In Indiam venit; indeque, cum classe, adversus Turcos parata, ad portum, Arquicum nomine, in litore Erythreo ac ditione Habessinica situm, deducuntur. Appulsa navis est anno cIdIdxx. die II. Aprilis. Vita in itinere defuncto Principe legatorum, GALVANO, successit LIMÆVS. Antequam in aulam pervenirent legati, MATTHÆVS quoque mortuus est. LIMÆVS, cum collegis a Rege honorifice exceptus, amplum mandatorum exponendorum spatium nanciscitur.

§. II. Deinde rex ad Emanuelem scripsit litteras, auditaque hujus morte, alias ad Ioannem III. illius successorem. Limæo data redeundi facultate, simul novum ablegat oratorem; TZAGAZAABVM, episcopum, arabicæ linguæ peritum. In destinata Emanueli epistola, scriptaque anno cIdIdxxi. hæc sunt:
„De hac autem mutua (*nostra*) legatione antiquitus prædictum
„fuit a propheta in libro de vita & passione sancti Victoris, & in
„libris sanctorum Patrum, quod rex magnus christianus, cum
„rege Æthiopiæ esset cum mutua pace conventurus: sed hoc ne
„quaquam futurum existimabam diebus vitæ meæ. Verum Deus
„certum sciebat, ut lauderetur nomen ejus: qui nuntium ad me
„detulit, ut ego pariter id mittere possem ad te, patrem meum
„in Christo & amicum; ut simus in una fide: postquam a nullo
„alio rege christiano nuntium aut certam notitiam habuerim, &c.
„Et vos Deo debetis continue supplicare, donec gratiam vobis
„faciat potiundi templi sancti in (*urbe*) Hierusalèm, quæ est in
„potestate hostium Christi, Maurorum & gentilium,
„corum:

§. I. Da. 15. 16. 20. 23. fin. 27. Kor. 216. Lu. lib. 2. c. 16. (9.) Iovius, l. 365. Mas. 57.

„corum: & si hoc perfeceris, caput tuum omni laude plenissi-
 „mum erit, &c. Agamus inter nos, quomodo invadere, & ca-
 „pere possimus infidelium terras. Ego certe dabo millies cente-
 „na millia drachmarum auri, & totidem millia militarium viro-
 „rum; itemque materiam, & ferrum, & *cuprum*, in usum adi-
 „ficandæ & ornandæ classis, magnam etiam commeatus copiam.
 „Amice una conveniemus. Et quoniam non est consuetudinis,
 „& dignitatis meæ, ad petendam pacem legatos mittere; & tu
 „primus a me eam lincere quæsivisti, ad probandum Christi ver-
 „ba; nam scriptum est: beati pedes, qui portant pacem: & ego
 „propterea sum ad id paratus, more Apostolorum, qui erant
 „unanimes, & unius cordis, &c. Ego, sicuti filius parvulus,
 „quæ jussistis, feci, & faciam, si venerint legati vestri; ut invi-
 „cem mutuis opibus adjuvemur. Singulis autem Oratoribus
 „vestris, qui venient: sicut tum fecistis ad Mazua, aut Delacam,
 „& ad portus intra angustias maris Rubri: ea tribuam, tribui-
 „que curabo, quæ *facienda esse* significabitis; sicut maxime desi-
 „dero, ut in consilio, & rerum actione prospere jungamur.
 „Nam cum ad ea littora copiarum pervenerint, mature & ego
 „cum meis exercitibus adero. Et quoniam in finibus meis nemo
 „est christianus, neque templa christianorum visuntur; conce-
 „dam vestris hominibus habitandas illas terras, quæ sunt proxi-
 „mæ Maurorum ditioni; propterea opus est, ut ceptis vestris de-
 „bitum finem adferatis, &c. Et simul conjuncti sicut laterculus
 „cum laterculo in pariete copulatur. Ita duo in uno corde &
 „amore Jesu Christi consentiamus, qui est caput mundi; & qui
 „cum eo sunt, assimilantur laterculis, in muro conjunctis.

§. II. Da. 16--25. 27. 28. 45. 75. 83. 84. Lu. lib. 2. c. 16. (9) Luc. 259.
 num. 58. (1.) Mas. 384. 385.

X 2374501

G.K.
427
9

Π i
2093

HISTORIA ECCLESIAE ORIENTALIS RECENTIOR;

QUÆDAM EJUS CAPITA LÆTIORA.

ARGUMENTUM DISPUTATIONIS THEOLOGICÆ III.
COMPOSITUM AC PROPOSITUM

A

D. JO. HENR. CALLENBERGIO

THEOL. ET PHIL. PROF. PUBL. ORD.
EODEM PRÆSIDE

DIE 29 OCTOBR. MDCCCXLIII.

PUBLICE DISCEPTABIT

SAMUEL GODOFREDUS WOLTERS DORF

FRIDRICHSFELD, MESOMARCHICUS.

HALÆ,

EX OFFICINA GRUNERTIANA.

